

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Κ. Γ. ΑΡΣΕΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ 1983

Παρά την πρόοδο που έγινε στο 1982 για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, τα προβλήματα που είχαν επισημανθεί και στην περυσινή έκθεση δεν βρήκαν την οριστική και μόνιμη λύση τους.

Η επίτευξη όμως του στόχου αυτού δεν ήταν δυνατό να γίνει μέσα σε ένα χρόνο, γιατί τα προβλήματα αυτά είναι κυρίως δομικής φύσης με βαθιές ρίζες και σοβαρές προεκτάσεις, αλλά και γιατί η δυσμενής διεθνής οικονομική συγκυρία έθετε περιορισμούς στις δυνατότητες χειρισμών για την αντιμετώπισή τους.

Πρώτο, παρά την επιβράδυνση του πληθωρισμού, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές πληθωριστικές πιέσεις που διατηρούν τις ανατιμητικές τάσεις σε επίπεδα συγκριτικά πολύ υψηλότερα από τα αντίστοιχα των εμπορικών μας εταίρων και υποσκάπτουν την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, αλλά και δυσχεραίνουν κάθε εξυγιαντική προσπάθεια στον τομέα της παραγωγής ή των επενδύσεων. Το γεγονός ότι οι πληθωριστικές πιέσεις συνυπάρχουν με χαλαρότητα της παραγωγικής δραστηριότητας σημαίνει ότι τα αήθη πρέπει να αναζητηθούν στην πλευρά της προσφοράς και του κόστους, που περιλαμβάνει συγχρόνως και τα υψηλά περιθώρια ολιγοπωλιακών κερδών κυρίως στους τομείς της διανομής των αγαθών και άλλων υπηρεσιών. Η πολιτική τιμών που ακολουθήθηκε το 1982 και η πολιτική τιμών και εισοδημάτων που σχεδιάστηκε και εφαρμόζεται το τρέχον έτος έχουν βασικές επιδιώξεις τη μείωση του κόστους παραγωγής, τον περιορισμό αδικαιολόγητων κερδών και την ενίσχυση του ανταγωνισμού. Έτσι, παρά τις αναπόφευκτες ανατιμητικές επιδράσεις από την υποτίμηση της δραχμής και την άνοδο της δραχμής και την αναγκαία αναπροσαρμογή των τιμών των δημοσίων επιχειρήσεων — οι οποίες έχουν ήδη εμφανιστεί στο πρώτο τρίμηνο του έτους — η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή αναμένεται να διαμορφωθεί κατά το τρέχον έτος σε επίπεδα κάτω από το 20%.

Δεύτερο, ο χαμηλός ρυθμός

των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου και η μη ορθολογική κατανομή τους συνδέονται με τις πιο κρίσιμες αδυναμίες, που παρουσιάζει σήμερα η οικονομία και αναφέρονται ειδικότερα στο χαμηλό επίπεδο αποδοτικότητας και την ανεπάρκεια της προσαρμοστικότητας της παραγωγής στις μεταβολές της ζήτησης. Η Κυβέρνηση έθεσε ως βασικό στόχο την προώθηση της επενδυτικής δραστηριότητας με άνωτερο σκοπό τη βελτίωση της παραγωγικότητας της οικονομίας. Από τη φύση του το έργο αυτό είναι δύσκολο και απαιτεί χρόνο, κόπο, συντονισμό και έμμονη στους μακροχρόνιους στόχους. Προϋποθέτει, επίσης, κλίμα συνεργασίας και συνεχή διάλογο με τις παραγωγικές τάξεις και τους κοινωνικούς εταίρους για τη δημιουργία μηχανισμών και θεσμών που, ενώ προωθούν την οικονομική άνοδο, εξασφαλίζουν συγχρόνως δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος.

Ήδη με τη ψήφισή του Ν. 1262/1982 και των άλλων ρυθμίσεων που ολοκληρώνονται σύντομα οριστικοποιείται το καθεστώς των κινήτρων και γίνονται απόλυτα σαφείς οι όροι του παιχνιδιού για την ιδιωτική πρωτοβουλία. Παράλληλα, προωθούνται τα έργα αιχμής που έχουν αναγγελθεί από το δημόσιο τομέα. Έτσι, ύστερα από αρκετά χρόνια, το 1983 αναμένεται να πραγματοποιηθεί θετικός ρυθμός άνοδου όχι μόνο στο σύνολο των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου, αλλά και στο άμεσο παραγωγικό τμήμα αυτόν.

Τρίτο, οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας που προκαλούν το χρόνο έλλειμμα του Ισοζυγίου πληρωμών παραμένουν και θα απαιτήσουν αρκετό χρόνο και επίμονες προσπάθειες για να διορθωθούν. Πρέπει να επισημανθεί ότι η χαμηλή παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας γίνεται περισσότερο αισθητή σε περιόδους παγκόσμιας ύφεσης, όταν ο άγνωνος για την κατάκτηση των διεθνών αγορών είναι ιδιαίτερα όξυς και δύσκολος. Θα πρέπει επίσης να προστεθεί ότι η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ επέτρεψε

την ανεμπόδιση είσοδο των κοινοτικών προϊόντων στην ελληνική αγορά και έκανε περισσότερο εμφανή τη διαφορά στην παραγωγικότητα μεταξύ της Ελλάδος και των άλλων χωρών της ΕΟΚ, τα προϊόντα των οποίων φαίνεται ότι ανταγωνίζονται με επιτυχία τα ελληνικά προϊόντα στην εγχώρια αγορά ακόμη και σε είδη απλής τεχνολογίας όπως είναι τα κλωστοϋφαντουργικά. Έξάλλου, η μεγάλη εξάρτηση του Ισοζυγίου πληρωμών της χώρας μας από τους άδηλους πόρους που είναι περισσότερο ευαίσθητοι, σε σύγκριση με τις εμπορευματικές συναλλαγές, στις διακυμάνσεις της διεθνούς οικονομίας ή και σε εξωοικονομικούς παράγοντες, αποτελεί πρόσθετο πρόβλημα που έγινε αισθητό το 1982 με την κάμψη των βασικών κονδυλίων των άδηλων εισπράξεων.

Για τη μερική τουλάχιστον θεραπεία των παραπάνω προβλημάτων έγιναν προσπάθειες για αύξηση των εξαγωγών στα πλαίσια του συστήματος των προγραμματικών συμφωνιών. Παράλληλα, επιδιώχθηκε η ανταγωνιστική υποκατάσταση εισαγωγών που σε ορισμένους κλάδους έχουν φτάσει σε απαράδεκτα υψηλά επίπεδα σε βάρος της εγχώριας παραγωγής που έδειξε τάσεις υποχωρήσεως.

Η συναλλαγματική πολιτική που ασκήθηκε το 1982 είχε ως στόχο τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων σε συνδυασμό με τον κατά το δυνατό περιορισμό των πληθωριστικών πιέσεων από το εξωτερικό.

Η πολιτική αυτή είχε ως αποτέλεσμα την υποτίμηση στο 1982 της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής κατά 9,5% έναντι 11,2% του 1981. Το μεγαλύτερο μέρος της υποτίμησης (5 από τις 9,5 ποσοστιαίες μονάδες) οφείλεται στην κατά 17,1% ανατίμηση του δολαρίου, ενώ η συμβολή της υποτίμησης της δραχμής σε σχέση με τα νομίσματα του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος ήταν 3 περίπου ποσοστιαίες μονάδες.

Στις πρώτες μέρες του 1983 η

δραχμή υποτιμήθηκε κατά 15,5% με σκοπό την επανάκτηση του χαμένου, τα τελευταία χρόνια, εδάφους στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στην εξωτερική και διεθνή αγορά. Παράλληλα πάρθηκαν βασικά μέτρα, ώστε οι προϋποθέσεις για τη βελτίωση του Ισοζυγίου πληρωμών να είναι μονιμότερου χαρακτήρα.

Σχετικά με τις εισαγωγές, διαπιστώθηκε ότι ορισμένοι τομείς της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας αντιμετωπίζουν, μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, σοβαρές δυσχέρειες που οφείλονται στον Ισοχρηματοστάσιο ανταγωνισμού των αντίστοιχων κλάδων των κρατών — μελών της Κοινότητας. Για το λόγο αυτό αποφασίστηκε η λήψη μέτρων, που προβλέπονται από τη συμφωνία προσχώρησης, για την προστασία των τομέων αυτών και τα οποία άφορούν την έπιβολή για το 1983 περιορισμών στις εισαγωγές των αντίστοιχων προϊόντων.

Η ευνόικη επίδραση των μέτρων αυτών στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων σε συνδυασμό με την προβλεπόμενη ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας και τη πτώση της τιμής του πετρελαίου, αναμένεται ότι θα έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική βελτίωση στο Ισοζύγιο πληρωμών της χώρας στο 1983. Έτσι, το έλλειμμα του Ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προβλέπεται να μειωθεί τουλάχιστον κατά 300 εκατ. δολάρια.

Τέταρτο, αν και το επίπεδο άνεργιας παραμένει σημαντικά χαμηλότερο από άλλες χώρες, η Κυβέρνηση το θεωρεί πρόβλημα πρώτης προτεραιότητας, γιατί εκτός των άλλων πλήττει τους νέους που για πρώτη φορά ζητούν εργασία αλλά και άλλες ομάδες που έχουν ανάγκη κοινωνικής προστασίας. Για την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού η κυβέρνηση σχεδιάζει να άξει μέτρα στα πλαίσια ενός συντονισμένου προγράμματος δημόσιων έργων με τη συμμετοχή των δήμων και κοινοτήτων, καθώς και του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού που ήδη έχουν ως βασικό σκοπό την άποροδοφηση άνεργων, ιδίως νέων και άσων ή άπώλεια της εργασίας συνδέεται με τις διαρθρωτικές μεταβολές που συνεπάγεται η προσάθεια εξυγιάνσης της οικονομίας.

2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ & ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 1983

Για το 1983, η κατεύθυνση της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής εκφράζεται στο έτησιο νομισματικό πρόγραμμα. Το σύνολο της εγχώριας πιστωτικής επέκτασης προβλέπεται να φτάσει τα 710 δισεκ. δρχ. περίπου, σε σύγκριση με 603 δισεκ. δρχ. το 1982.

Από το σύνολο των πόρων του προγράμματος, ποσό 410 δισεκ. δρχ. περίπου θα διατεθεί για να καλύψει τις ανάγκες σε κεφάλαια του δημοσίου τομέα. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 12,8% του εθνικού εισοδήματος, προβλέπεται δηλαδή βελτίωση κατά μία ακόμα ποσοστιαία μονάδα περίπου της σχέσης του χρηματοδοτικού έλλειμματος του δημοσίου τομέα προς το ακαθάριστο εθνικό προϊόν. Η βελτίωση αυτή θα πρέπει να θεωρείται σημαντική, αν ληφτεί υπόψη ότι η λύση σε προβλήματα που έχουν χαρακτήρα διαρθρωτικό (όπως η φοροδιαφυγή, τα υψηλά ελλείμματα των δημοσίων επιχειρήσεων κλπ.) απαιτεί μία επίμονη και μακροχρόνια προσπάθεια και σημαντικές θεσμικές μεταβολές.

Στόν ιδιωτικό τομέα το νομισματικό πρόγραμμα προβλέπει τη χορήγηση πιστώσεων ύψους 300 δισεκ. δρχ. περίπου. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε αύξηση των πιστώσεων γύρω στο 23%, ποσοστό που είναι μεγαλύτερο από τον αναμενόμενο ρυθμό πληθωρισμού και πολύ κοντά στον προβλεπόμενο ρυθμό δόδο του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος σε τρέχουσες τιμές. Έτσι, οι πόροι που διατίθενται από το νομισματικό πρόγραμμα του 1983 για τον ιδιωτικό τομέα έπαρκούν για τη χρηματοδότηση της παραγωγικής διαδικασίας και των επενδύσεων. Παράλληλα, το πρόγραμμα προβλέπει τη διάθεση μεγαλύτερου τμήματος των αποταμιευτικών πόρων για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων και των δραστηριοτήτων εκείνων που έχουν προτεραιότητα στο οικονομικό και κοινωνικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης.

Έτσι, τα προγράμματα που υπoβλήθηκαν από τις αναπτυξιακές τράπεζες για τη μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση της βιομηχανίας έγιναν αποδεκτά χωρίς καμία περικοπή. Έπίσης το νομισματικό πρόγραμμα προβλέπει αύξηση της χρηματοδότησης του αγροτικού τομέα κατά 30% περίπου. Τέλος,

τα νέα στεγαστικά δάνεια προβλέπεται να φτάσουν τα 49 δισεκ. δρχ. σε σύγκριση με 44 δισεκ. δρχ. που δόθηκαν στο 1982.

Παράλληλα με την προτιμησιακή μεταχείριση δρισμένων τομέων ή δραστηριοτήτων, η πολιτική της Κυβέρνησης είναι να γίνει η τραπεζική χρηματοδότηση προσιτή σε όλες τις επιχειρήσεις οι οποίες, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, είναι ανταγωνιστικές ή έχουν τη δυνατότητα να γίνουν ανταγωνιστικές και να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της οικονομίας. Όπως τονίστηκε και πέρυσι, υπάρχουν ενδείξεις ότι οι μικρές ή μεσαίες μεγέθους επιχειρήσεις καθώς και οι νεοϊδρυθμένες υφίστανται πολύ περισσότερο τις επιπτώσεις από τις ατέλειες των πιστωτικών αγορών, ενώ αντίθετα εύνοούνται οι μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το βαθμό της αποτελεσματικότητάς τους. Η αύξηση της δέσμευσης, από την οποία σχηματίζεται το ειδικό κεφάλαιο για τη χρηματοδότηση της βιοτεχνίας κατά μία ποσοστιαία μονάδα (από 7% σε 8%) στο 1982, με προοπτική για περαιτέρω βαθμιαία αύξηση κατά δύο ακόμα ποσοστιαίες μονάδες, αποβλέπει σε αυτό ακριβώς το σκοπό.

Στό νομισματικοπιστωτικό τομέα αντιμετωπίζονται και προβλήματα που έχουν διαρθρωτικό χαρακτήρα και που η λύση τους αποτελεί προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής. Όπως αναφέρθηκε και στην περυσινή Έκθεση, βασικό πρόβλημα είναι οι πιστωτικές διαρροές που συνδέονται με τη σημερινή διάρθρωση των τραπεζικών επιτοκίων. Αν και σε όρισμένες περιπτώσεις η διαφοροποίηση των επιτοκίων είναι οικονομικά ή κοινωνικά δικαιολογημένη, σε πολλές περιπτώσεις η σημερινή τους διάρθρωση είναι αμφίβολο αν εξυπηρετεί τους για τους οποίους θεσπίστηκε. Πέρα απ' αυτό, η σημερινή διάρθρωση των επιτοκίων και η επιδότησή τους μέσω του πιστωτικού συστήματος παρεμποδίζει την αποτελεσματικότητα της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής, ενθαρρύνει τις πιστωτικές διαρροές σε ανεπιθύμητες δραστηριότητες και έχει αρνητικές επιπτώσεις στο Ισοζύγιο πληρωμών.

Οι νομισματικές αρχές πιστεύουν ότι το σημερινό σύστημα της επιδότησης των επιτοκίων θα πρέπει να αντικατασταθεί βαθμιαία από ένα σύστημα άμεσης επιδότησης. Η επιδότηση δηλαδή, να γίνεται από πόρους που θα προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό, και να συνδέεται άμεσότερα με την ενισχυόμενη δραστηριότητα ώστε να αποκλείονται οι πιστωτικές διαρροές. Προς την κατεύθυνση αυτή βρίσκεται η αντικατάσταση του σημερινού συστήματος της χαμηλότοκης προχρηματοδότησης των εξαγωγών με ένα σύστημα επιστροφής επιβαρύνσεων από τόκους στον εξαγωγέα κατά την εισαγωγή του συναλλάγματος. Το σύστημα που αποφασίστηκε, ενώ δεν μειώνει το ύψος της σημερινής επιδότησης των εξαγωγών, έχει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα. Είναι απλούστερο στην εφαρμογή του, οδηγεί σε όρθολογικότερη δομή των επιτοκίων, έχει εύνοϊκές επιπτώσεις στην άνασχεση της διαρροής πιστώσεων και, τέλος, συνδέεται άμεσα με το τελικό αποτέλεσμα της ενισχυόμενης δραστηριότητας, δηλαδή την εισαγωγή του συναλλάγματος.

Το δεύτερο βασικό πρόβλημα της πιστωτικής πολιτικής είναι η ύπαρξη του πολύπλοκου συστήματος των πιστωτικών κανόνων, οι οποίοι όχι μόνο έχουν αποδειχθεί έλάχιστο αποτελεσματικό αλλά έπιπλέον προκαλούν σοβαρές διαταραχές και στρεβλώσεις στη λειτουργία του πιστωτικού συστήματος.

Η καθυστέρηση στην άπλοποίηση των πιστωτικών κανόνων επηρεάζει, όπως είναι φυσικό, και την αποτελεσματικότητα των διενεργούμενων ελέγχων στις Τράπεζες και στις επιχειρήσεις.

Εξάλλου οι δυσχερείες που υπάρχουν στον έλεγχο των πιστώσεων έμποδίζουν, την όρθη αξιολόγηση της πιστωτικής ένισχυσης, που απολαμβάνουν οι διάφορες κατηγορίες χρηματοδοτούμενων. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελούν οι βιοτεχνικές πιστώσεις. Οι νομισματικές αρχές εξασφάλισαν όπως προαναφέρθηκε τα απαραίτητα κεφάλαια για τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και θέσπισαν σειρά από άλλες εύνοϊκές ρυθμίσεις. Από την εξέλιξη της

χρηματοδότησης της κατηγορίας αυτής των επιχειρήσεων προκύπτει ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση που δόθηκε από την Κυβέρνηση. Παρόλα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν παράπονα από την πλευρά της βιοτεχνίας για ανεπαρκή χρηματοδότηση, ενώ αποδεδειγμένα έχουν ύπαρχει στο σύστημα μεσαίου μεγέθους μεταποιητικές μονάδες. Συγχρόνως δεν μπορεί να αποκλειστεί η περίπτωση της ύπαρξης σημαντικής διαρροής πιστώσεων προς άλλες κατευθύνσεις. Έξαιτίας των παραπάνω, αλλά και λόγω της ιδιαίτερότητας του τομέα και της σημασίας που αποδίδει η Κυβέρνηση στην ένισχυσή του, κρίθηκε απαραίτητη και βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε εξέλιξη η μελέτη σε βάθος της χρηματοδότησης του κλάδου.

Τέλος, έπιβάλλεται να έπισημανθεί ότι, ανεξάρτητα από τις προσπάθειες για την επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων, η όρθολογική κατανομή των αποταμιευτικών πόρων, που αποτελεί και τον τελικό στόχο της πιστωτικής πολιτικής, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ανταπόκριση του ίδιου του τραπεζικού συστήματος. Η ικανοποιητικότερη, για κάθε κλάδο και για την έθνική οικονομία στο σύνολό της, χρηματοδοτική ένισχυση των επιχειρήσεων απαιτεί την ένεργητική συνεργασία των τραπεζών. Πρέπει να γίνει αντιληπτό, ότι η υπερβολική χρηματοδότηση μιας επιχείρησης άπονομεύει μακροπρόθεσμα τη βιωσιμότητα της τελευταίας και έκθετο σε κίνδυνο την ίδια την τράπεζα. Αντίθετα, η πολιτική χορηγήσεων των τραπεζών πρέπει να διαπνέεται από την αντίληψη ότι η χρηματοδοτική στήριξη των επιχειρήσεων που εμφανίζουν ικανοποιητικές προοπτικές εξέλιξης εξυπηρετεί το συμφέρον και των δύο μερών, δηλαδή της τράπεζας και της επιχείρησης, αλλά και της οικονομίας γενικότερα. Η έπιλογή των πιστοδοτήσεων πρέπει να αποτελεί κατά κύριο λόγο ευθύνη των τραπεζών. Οι νομισματικές αρχές μπορούν να έπηρεάζουν την κατανομή των πιστώσεων σε γενικότερο επίπεδο, και ακόμα να έλέγχουν μεμονωμένες περιπτώσεις χορηγήσεων καθώς και τα κριτήρια που χρησιμοποιούν οι τράπεζες. Δεν είναι όμως σκόπιμο σε καμία περίπτωση να υποκαταστήσουν τις τράπεζες στη βασική τους αποστολή να αξιολογούν οι ίδιες τους πελάτες τους και να αναλαμβάνουν τους σχετικούς πιστωτικούς κινδύνους.